

تاریخچه شهر یزد

شهرستان یزد مرکز استان یزد بوده و در دره ای وسیع و خشک و محصور بین رشته کوههای شیرکوه و خرانق قرار گرفته است. این شهر از شمال به شهرستان اردکان و از شرق به شهرستان بافق و از جنوب به شهرستان تفت و از غرب به استان اصفهان محدود گشته است.

این شهر از قرن پنجم رو به گسترش نهاد و اتابکان سهم به سزایی در آبادانی این شهر ایفا کردند. اکثر دانشمندان قرن هفتم و هشتم برای در امان ماندن از هجوم مغول این شهر را مرکز فعالیت خود قرار دادند. این شهرستان اماکن دیدنی و جاذبه های جهانگردی متعددی دارد که از مهم ترین آنها میتوان به مسجد کبیر یزد، مسجد جامع فهرج، بقعه سید رکن الدین، مجموعه باغ دولت آباد، تکیه و مسجد امیر چخماق، آب انبار شش بادگیری، آتشکده و برج باروی قدیمی و ... اشاره کرد.

مراکز باستانی و تاریخی

خانه لاری ها

این خانه در سال ۱۲۸۶ قمری ساخته شد. مالک آن حاجی محمد ابراهیم لاری بوده است. سابقاً به عنوان خانقاه نعمت الهی از آن استفاده می شد. درها، پنجره ها، ارسی ها و اتاق های آینه کاری و نقاشی شده آن یکی از نمونه های زیبا و عالی خانه های اعیانی قرن سیزدهم یزد است.

خانه حاج کاظم رسولیان

این خانه که بیش از یک قرن از عمر آن می گذرد، در محله سهل بن علی یزد واقع شده و شامل دو بخش متمایز به صورت بیرونی و اندرونی است. این خانه که یکی از خانه های ارزشمند یزدی است، در سال ۱۳۶۸ به صورت وقف در اختیار دانشگاه یزد قرار گرفت و پس از مرمت، به عنوان هسته اولیه دانشکده معماری و شهر سازی حیات نوین خود را آغاز کرد. خانه ملک التجار

این خانه نمونه در حدود یک صد و بیست سال قبل در یکی از بازارهای مهم شهر ساخته شده و متعلق به ملک التجار (متوفی به سال ۱۳۳۳ خورشیدی) است. این خانه را جد ملک التجار موسوم به حاج علی عسگر شیرازی ساخته است و چهار نسل به طور متوالی در آن زندگی کرده اند. نقاشی اتاق های این خانه کار یک نقاش شیرازی است که از حیث اسلوب کاملاً با نقاشی های عمارت نارنجستان شیراز همسان است.

مدرسه خان

محمد تقی خان بن میرزا محمد باقر بافقی که به خان بزرگ شهرت داشت و سرسلسله خاندان مشهور به «خوانین» یزد بوده است، در سال ۱۱۲۹ متولد شد. وی پس از به حکومت رسیدن، تأسیسات عمومی و خیریه مهم مانند باغ دولت، میدان خان، قیصریه، مدرسه خان و جنت آباد را احداث کرد. محمد تقی خان، مدرسه خان را خارج از حصار شهر یزد ایجاد کرد. این بنا مرکب از دو مدرسه بزرگ و کوچک است. مدرسه کوچک را محمد تقی خان و مدرسه بزرگ را که طرف غرب و متصل به اولی است، علینقی خان پسر محمد تقی خان بنا کرده است.

مدرسه شهاب الدین قاسم طراز

شاه ابوالقاسم از محله های قدیم یزد است، که از اسم شهاب الدین قاسم طراز، بانی مدرسه در قرن هشتم هجری گرفته شده است. از آثار قدیم این مدرسه معروف، تنها سر در شمالی آن باقی بوده و جای قبلی مدرسه، یک مسجد جدید ساخته شده است. این بنا دارای شش کتیبه است.

باغ دولت آباد

باغ دولت یکی از باغ‌های معروف ایرانی است که در زمان محمد تقی خان (دوره زندیه) طراحی و ساخته شد. باغ دولت مجموعه‌ای از ساختمان‌های متفاوت است که محل اقامت (خان) حاکم وقت و دستگاه حکومتی وی بوده است. جالب‌ترین بنای مجموعه را عمارت هشتی و بادگیر تشکیل می‌دهد که تلفیق جریان هوا و آب به زیباترین شکل صورت گرفته است. کاربرندی بسیار ظریف سقف هشتی اثر استاد علی اکبر خرمی (استاد حاج علی اکبر آخونه) معمار میراث فرهنگی است که با سیم گل و دم‌گیری گچی به طرزی بسیار استادانه اجرا شده است. بادگیر باغ دولت آباد با ۳۳ متر بلندی از سطح زمین، شاهکار مهندسی و نشانه نبوغ و توانمندی فکر و دست معماران یزدی است.

آتش ورهرام (بهرام) یزد

این عمارت به همت زردشتیان یزد و پارسیان هند در سال ۱۳۱۳ خورشیدی تحت نظارت سرپرستی آقای ارباب جمشید امانت بنا شد. در مورد قدمت تاریخی آتش این آتشکده، گویند که نزدیک ۱۵۱۵ سال پیش این آتش از آتشکده ناهید پارس به روستای هفتادر (نزدیک عقدا) منتقل شد و از آنجا به ترک آباد در اردکان نقل مکان کرد، و پس از ۳۰ سال نگهداری در غار اسکفت یزدان آن را در سال ۱۳۲۵ خورشیدی به شهر یزد آوردند و در خانه دستور بزرگ شهر، در محله دستوران جای داده شد و از آنجا به گمنبار خانه و محل کنونی این آتش، خیابان آیت الله کاشانی، کوچه آتشکده انتقال یافت.

اماکن زیارتی و مذهبی

مسجد جامع کبیر

درخشان‌ترین بنای شهر یزد مسجد جامع آن است. بنایی قدیمی و بسیار فاخر که مجموعه‌ای است که از درخشندگی کاشی‌ها و بلندی منارها، زیبایی گچ‌کاری، گشادی صحن، خوابیدگی گنبد و بالاخره شبستان زمستانی وسیع آن که هر یک عنصر و عاملی از بزرگی، زیبایی و هنرمندی این یادگار ارجمند و هزار ساله یزد است.

مسجد میرچخماق (امیر چخماق)

مسجد میرچخماق که در تاریخ‌های یزد به نام مسجد جامع نو نیز خوانده شده است، در دوره صفویه به همت امیر جلال‌الدین چخماق شاهی حاکم یزد، از امرا و سرداران تیموری و مقرب درگاه شاهرخ و زن او سستی (بی بی) فاطمه خاتون احداث شده است. این مسجد که در سال ۸۴۱ به پایان رسید، از حیث زیبایی، وسعت، اهمیت و اعتبار بعد از مسجد جامع شهر قرار دارد.

امامزاده ابو جعفر

مهم ترین مزار مورد احترام مردم استان، آرامگاه امامزاده محمد بن علی بن عییدالله بن احمد بن علی الغرینی بن جعفر صادق عتیق است که به امامزاده جعفر موسوم است. این بقعه متبرکه در شهر یزد واقع شده است.

بقعه دوازده امام

دوازده امام، گنبدی تنها است، مانده از سال ۴۲۹ هجری که نزدیک حسینیه محله فهادان قرار دارد. این بقعه قدیمی ترین بنای موجود در یزد است که به دلیل سبک بنا و نقش و نگار و کتیبه کوفی رنگی اش از ارزش ویژه ای برخوردار است.

بقعه شیخ احمد فهادان

بنایی که در محله فهادان به نام شیخ احمد فهادان معروف شده، بقایای خانقاه، مسجد و بقعه ای است که به شیخ احمد اسفنجردی مشهور است و به شیخ احمد فهادان تعلق دارد.

شیخ فخرالدین احمد و برادرش محمد از مردم اسفنجرد به پیشه شومالی مشغول بوده اند که به علت ظلم و ستم موجود، از موطن خود هجرت کردند و به یزد آمدند و در محله ای که فهادان نام داشت، سکونت گزیدند. این محله یادگاری بوده است از عهد سلطان قطب الدین ابن عزیز الدین لنگر که از اتابکان یزد بود و به نگهداری یوز علاقه ای وافر داشت.

مقبره شیخ زین العابدین علی خاموش

این مقبره در روستای ندوشن در ۳۵ کیلومتری یزد، قرار دارد. شیخ علی از عرفا و صوفیه بود که به شهادت رسید و مزارش زیارتگاه و محل نذورات است، و مردم به آن احترام بسیار می گذارند. بنای آن خشتی و گلی و عاری از کاشی، گچ کاری و سایر تزئینات است.

موقعیت جغرافیایی استان یزد

استان یزد در مرکز ایران در قلمرو سلسله جبال مرکزی ایران بین عرض های جغرافیایی ۲۹ درجه و ۴۸ دقیقه تا ۳۳ درجه و ۳۰ دقیقه شمالی و طول جغرافیایی ۵۲ درجه و ۴۵ دقیقه تا ۵۶ درجه و ۳۰ دقیقه شرقی از نصف النهار مبدأ قرار گرفته است. استان یزد از شمال و غرب به استان اصفهان از شمال شرقی به استان خراسان از جنوب غربی به استان فارس و از جنوب شرقی به استان کرمان محدود می شود. استان یزد در حدود ۷۲۱۵۶ کیلومتر مربع وسعت داشته و تقریباً ۴/۳۷ درصد از وسعت کل ایران را در بر می گیرد.

آب و هوای استان یزد به علت قرار داشتن بر روی کمربند خشک جهانی دارای زمستانهای سرد و نسبتاً مرطوب و تابستانهای گرم و طولانی و خشک است. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۷۵، جمعیت استان ۷۵۰۷۶۹ نفر بوده که از این تعداد ۷۵/۱۵ درصد جمعیت شهری و ۲۴/۸۵ درصد جمعیت روستایی را تشکیل داده اند.

یزد به معنی پاک و مقدس است و شهر یزد نیز به مفهوم شهر خدا و سرزمین مقدس است. به لحاظ شرایط اقلیمی استان یزد وضعیت کشاورزی در این استان مطلوب نیست و امکان بهره برداری از آب های سطحی در کشاورزی بسیار کم است. شرایط خاص مناطق حاشیه کویر نظیر میزان اندک باران حرکت ماسه های روان، پدیده کویرزایی مراتع فقیر کمبود منابع تأمین آب موجب شده تا ۲۸ درصد وسعت استان یزد فاقد بهره دهی اقتصادی باشد.

مهمترین مناطق کشاورزی استان دشتهای یزد، اردکان، بهادران، بهاباد، هرات، مروت، چاهک و ابرکوه است. محصولات کشاورزی استان شامل انار، پسته، بادام، غلات، آفتابگردان، انگور، پنبه، چغندر قند و کنجد است.

استان یزد به لحاظ زمین شناختی دارای ذخایر بسیار عظیم معدنی است. معادن مهم این استان مانند آهن چغارت، مرمر بورق، ماسه سنگ متکسانه، سرب کوتک نقشی مهم و سازنده در تحولات اقتصادی و عمرانی استان داشته است.

صنایع دستی

پیشینه یزد آکنده از پایمردی و استواری مردمانی سخت کوش و پرتلاش است که به رغم طبیعت گرم و خشک این دیار، کمر همت بسته و با پشتکار و خلاقیت و ذوق هنری خود نام شهر و دیارشان را پرآوازه کرده اند.

همانگونه که گفته شد با توجه به شرایط آب و هوایی و محدود بودن فعالیت های کشاورزی و دامپروری در استان یزد، سایر فعالیتهای انتقالی و افزون بر همه فعالیت در رشته های مختلف صنایع دستی در آن استان رشد کرده است. نساجی سنتی، سفال و سرامیک سازی، زیلو بافی قالیبافی و ساخت مصنوعات فلزی از جمله صنایع دستی رایج در استان یزد است.

قالیبافی:

قالیبافی، این صنعت و هنر والای همه مناطق ایران، در استان یزد نیز از اعتبار ویژه ای برخوردار است و همانند صنعت نساجی، از دیرباز در استان مذکور و بخصوص شهر یزد، جایگاه خاص خود را داشته است.

از آنجا که صنعت قالیبافی ویژه زنان است و جایگاه آن در روستاها دامنه وسیعی را شامل می شود، در نتیجه در اقتصاد روستایی اهمیت فراوانی داشته و در معشیت خانواده نقش اساسی ایفا می کند.

در گذشته های دور قالی بافان یزدی از طرحها و نقش های مختلفی مانند:

هراتی، گل ماهی، کرمانی، سردار جنگل، بندی، شکارگاه و جوشقانی استفاده می کردند ولی امروزه بیشتر به طرح فرش های کاشان اکتفا می شود. در کارگاههای خانوادگی معمولاً یک دار قالبیافی نصب می شود که اکثراً محل سکونت بافندگان نیز می باشد، اما در کارگاههای بزرگ که تعداد آنها بسیار کم است، تعداد دارها متفاوت است.

صنعت قالبیافی در سایر نقاط استان یزد نیز طی سالهای اخیر رواج پیدا کرده است به طور مثال قالبیافی در میبد تحت تأثیر نائین از چهل سال پیش آغاز شده و از رونق خوبی برخوردار است. در بافق، بهاباد، تفت، و روستاهای آن منطقه نیز طی بیست سال اخیر، صنعت فرش جایگاه خاصی یافته است.

نسا جی سنتی:

تا گذشته ای نه چندان دور، به علت غلبه سنت ها و رسوم پیشینیان بر زندگی مردم، کمتر خانه ای در یزد وجود داشت که در آن یکی از حرفه های نساجی دستی یافت نشود. استمرار تولید در خانه موجب شده بود که تجربیات و اطلاعات حاصله به سادگی از نسلی به نسلی دیگر انتقال یافته و اشتغال به صنایع دستی به صورت یکی از ارکان اقتصاد خانواده در آید. هر چند که امروزه در نتیجه تغییر شیوه زندگی و رویکرد جوانان به شغل و حرفه ای غیر از کار پدیری کمتر صدای دفتین دستگاههای بافندگی در خانه ها به گوش می رسد، ولی با این حال هنوز هم ذوق و هنر صنعتگران یزدی را در تولیداتی به شکل سجاده، روتختی، پتو، احرامی، شال، دستمال ابریشمی و پارچه های ترمه، زری و مخمل و همچنین دارائی که شیوه رنگرزی آن در ایران منحصر به یزد است، می توان یافت.

به طور خلاصه می توان گفت که در اکثر نقاط استان یزد صنعت نساجی رواج دارد. در اشکذر بافت انواع پارچه های پنبه ای و ابریشمی و همچنین بافتن قالی، گلیم و خورجین، در اردکان بافت قالی، موتابی، زیلو، کرباس، حصیر و سبد، در میبد بافت زیلو، در شهرستان تفت نساجی به همان شیوه سنتی و عمدتاً دستی، در شهرستان بافق قالبیافی، حصیر و پادری و تهیه جارو و بادبزن و در مهریز، قالبیافی، سبد بافی، سنگتراشی و چاقو سازی رواج دارد.

از گذشته های دور، بافت ایکات یا دارائی در نقاط مختلف کشورمان وجود داشته ولی در حال حاضر در کارگاههای محدودی در یزد، این پارچه زیبا تولید می شود.

جهت تهیه دارایی در قدیم ابریشم طبیعی به کارگرفته می شد ولی در حال حاضر ابریشم مصنوعی مورد استفاده قرار می گیرد.

با ادامه و استمرار انواع روشهای بافت ایکات، نقش های بی شمار از ساده ترین طرحهای راه راه و هندسی تا پیچیده ترین سبک(ژاکارد) از نسلی به نسلی دیگر منتقل شده است. هرگز نمی توان دوگونه دارایی همسان پیدا کرد زیرا هر کدام نرمی و موجی ویژه خود را دارند.

جهت بافت دارائی از سه روش استفاده می شود و در هر سه روش وقت گیرترین کار، بستن و رنگ زدن و گشودن نخ هاست. زیلو بافی:

زیلو بافی یکی از مهمترین دستباف های استان یزد است که عمدتاً در میبد رواج داشته و دارد. تا سالهای اخیر که میبد هنوز دارای ویژگیهای یک جامعه بسته کشاورز خود کفا بود و حتی پوشاک اکثر مردم نیز از کرباسهای دستبافت زنان تهیه می شد، اکثر مساجد و زیارتگاهایی ایران با زیلو های میبد مفروش بود. بی جهت نیست که زیلو بافان میبدی این صنعت را از ابداعت اجداد خود می دانند. همان گونه که گفته شد، زیلو یک صنعت روستایی و وابسته به کشاورزی است. در روزگاری که کشاورزی رونقی داشت و نیروی کار ارزان بود، بخش عمده ای از کارهای بافندگی زیلو توسط افراد خانوار انجام می شد. از هر خانواده پر اولاد روستایی یکی "بافندگی"، یکی "پنجه زنی" و دیگری "کلاف لاکنی" را به عهده می گرفت. بهمین دلیل کارگاههای زیلو بافی اکثراً اتاقی از خانه مسکونی بود که راهی نیز از آن به کوچه باز می شد. با تغییر ساختار اقتصادی این نظم از هم پاشیده و نیروی کار تقلیل یافت.

با تغییر یافتن ارزشهای فرهنگی نیز، استفاده از زیلو کم رنگ تر شده، زیرا موارد عمده مصرف زیلو در مساجد بود چرا که معتقد بودند که خانه خدا می بایست ساده و بی زرق و برق باشد ولی امروزه باتغییر یافتن تفکرها، قالبهای رنگارنگ در مساجد جانشین زیلوهای سفید و آبی شده اند.

در بافت زیلو بیش از دو رنگ به کار نمی رود. در قدیم برای مصارف خانگی از دورنگ آبی و گلی استفاده می شد ولی امروزه دورنگ سبز و گلی به کار می رود. زیلو هایی هم که برای مساجد و زیارتگاهها بافته می شود طبق روال گذشته از دو رنگ آبی و سفید استفاده می شود.

در زیلو دو نوع نقش به کار گرفته می شود. نقش زمینه و نقش حاشیه. انواع نقشه ها فقط در زمینه تغییر می کند ولی حاشیه ثابت و یکنواخت است.

سفال و سرامیک :

مجتمع سفال و سرامیک سازی میبد از شهرستان اردکان یزد در روستای شمس آباد و در شش کیلومتری میبد واقع است و سفالگران خاک و خاک رس مورد مصرف خود را از منطقه استخراج و در محلی در داخل مجتمع انبار می کنند. خاک رس منطقه میبد از چسبندگی زیادی برخوردار است. گل را به وسیله پا و یا در حال حاضر با دستگاه بال میل ورز می دهند و آماده چرخ کاری می کنند و سپس آن را به اندازه های دلخواه گلوله می کنند و یا به اصطلاح چونه (چانه) می کنند. برای اشیاء بزرگ از گل سفت تر و برای اشیاء کوچک از گل نرم تر استفاده می شود. پس از تهیه گل کار شکل دادن به آن با چرخ سفالگری آغاز می شود و وقتی شیئی مورد نظر ساخته شده آنرا در مقابل آفتاب می گذارند تا خشک شود.

نقوش مورد استفاده روی سفالهای میبد، گل‌های تزئینی، ماهی و پرنده و خورشید خانم است. بنظر می رسد که نقش ماهی را به کنایه از نقش پراهمیت و حیاتی آب در منطقه کویر و نقش خورشید را از خورشید درخشان حاشیه کویر الهام گرفته اند. به عبارتی دیگر نقوش این سفالها، بازتاب محیط زندگی، آرزوها و خواسته های سازندگان آن است.

نقوش سفالهای میبد بیشتر با رنگهای آبی، سبز، زرد و خطوط سیاه نقاشی می شود و از اصالت خاصی برخوردار است. گیوه دوزی :

از گذشته های دور تهیه گیوه در استان یزد رایج بوده است. رویه گیوه توسط زنان در بخش های تفت، مهریز، نیز، هنزا، بهاباد و بغداد آباد بافته می شود. تخت کشی گیوه توسط مردان انجام می شود و سپس زنان بر روی تخت آماده شده، رویه گیوه را می چینند. در استان یزد انواع مختلف گیوه بافته می شود که از نظر کیفیت و ظرافت با یکدیگر متفاوتند. مرغوبیت و ظرافت گیوه به رویه و تخت آن بستگی دارد.

روستائیان بیشترین مصرف کنندگان گیوه هستند که با تغییر نوع زندگی و معیشت و به بازار آمدن رقیبان قوی تر، گیوه دوزی امروزه مورد مصرف فراوانی ندارد.

آهنگری سنتی:

از روزگاران قدیم صنعت آهنگری در یزد رواج داشته است و صنعتگران رشته مذکور علاوه بر کشاورزی و کارگری، اوقات بیکاری خود را به ساختن فرآورده های آهنی صرف می نمودند. مصنوعات مذکور شامل انواع چاقو، قیچی، کارد، قند چین و قپان می شده است.

امروزه تنها در نواحی مهریز، ندوشن، عقلا، سخوید و خضرآباد صنعت آهنگری سنتی رایج است.

اردکان

اردکان بزرگترین شهرستان استان یزد است. نام اردکان از دو واژه « ارد » به معنی مقدس و « کان » به معنی معدن تشکیل شده است. این شهرستان در مسیر جاده یزد به تهران قرار گرفته و بیش از ۲۴ هزار کیلومتر وسعت دارد .

مراکز تاریخی و باستانی

رباط ابوالقاسم رشتی

این رباط یا کاروانسرای بزرگ و خوش طرح، وسط آبادی عقدا و در کنار شاهراه بنا شده و از آثاری است که به شکل و شیوه رباط های شاه عباسی به همت حاج ابوالقاسم رشتی از تجار مشهور عصر خود ساخته شده است .

رباط خرگوشی

این رباط که از بناهای دوره شاه عباس صفوی است، نزدیک باتلاق گاوخونی (آبادی عقدا) بر سر راه قدیمی واقع شده است. این رباط ۶۰ کیلومتر تا عقدا و ۱۲۰ کیلومتر تا ندوشن فاصله دارد و راه آن از طریق خلیل آباد سرو علیا و بعد از طریق آبادی کایون است . این رباط بسیار عالی و بزرگ از سنگ و آجر ساخته شده است .

رباط ساغند

این رباط که در آبادی ساغند از بخش رباطات واقع شده، کاروانسرای بزرگ و خوش طرح است که اهل محل آن را از ساخته های تجار یزدی می دانند که برای رفاه و اقامت مسافران در حدود ۱۲۰ سال قبل ساخته شده است .

اماکن زیارتی و مذهبی

مسجد جامع اردکان

مسجد جامع اردکان در بازار شهر و در محله ای قدیمی واقع شده و مربوط به قرن دهم است. مسجد از حیث کاشی کاری و گچ بری و تزئینات فاقد ویژگی است و فقط در بزرگ ورودی آن چوب کاری است. روی دماغه سمت چپ در ، هشت قطعه فلزی « الله ، محمد » به خط کوفی کنده کاری شده است .

پیر هریش

زیارتگاه پیر هریش در ۱۵ کیلومتری اردکان، بر دامن کوههایی پست واقع است. دلیل اعتقاد زردشتیان به آن غیب شدن کنیز بانوی یزدگرد در این محل بوده است.

بنای زیارتگاه منحصر به یک اتاق و یک پستو است. در قسمتی از سنگ کوه همواره آتش روشن است. در وسط اتاق مدخل، کلکی وجود دارد که بر آن آتش می افروزند.

این امامزاده به فاصله سه کیلومتر از جاده در شمال شرقی عقدا قرار دارد. امامزاده سید محمد بنای خوش طرحی دارد و بر کنار روستای هفتادر واقع شده و قسمتی از گنبد آن کاشی کاری شده است.

در این امامزاده چند لوحه قبر از کاشی وجود دارند با تاریخ های منظوم که همگی از قرن سیزدهم هجری می باشند.

زیارتگاه چکچکو

محلّی است در کوههای میان اردکان و انجیره (در راه طبس) که از یزد ۴۸ کیلومتر فاصله دارد و وجه تسمیه آن به این دلیل است چون که آب به صورت چک چک از کوههای سنگی سخت و بریده فرو می ریزد به چک چک و چکچکو معروف است. زردشتیان به آنجا اعتقاد دارند و مقدسش می شمارند و در آن تعدادی بنای مناسب و راحت برای ایامی که به زیارت می روند ساخته اند. زردشتیان این محل را پیرسوز می خوانند و از روز سوم تا دهم تیر ماه برای زیارت و نذورات به این جا می آیند.

بافق

شهر بافق در دوران پیش از اسلام نیز وجود داشته و جزو قلمرو هخامنشیان، اشکانیان و ساسانیان بوده است. در روزگار ساسانیان منطقه یزد، از جمله شهر بافق رو به آبادی نهاد و از جایگاه ویژه ای برخوردار گردید. بافق در روزگار عثمان بن عفان به دست مسلمانان گشوده شد.

امامزاده عبدالله

بنایی عالی است که از حیث سبک و گنبد و کاشی کاری و تزئینات داخلی اثری ارزشمند محسوب می شود و در بافق قرار دارد. بدنه اتاق مرقد با کاشی های مسدس لاجوردی و با حاشیه سیاه و سفید از آثار قرن ۸ و ۹ هجری پوشیده شده است. سقف داخلی بنا گنبدی مقرنس کاری شده است و دیواره و گوشواره های زیر گنبد رنگ آمیزی و نقاشی شده است. کتیبه های امامزاده به خط حسین یزدی و عمل حسن ولدین جعفر استاد معمار باشی است.

ابرکوه یا ابرقو

ابرکوه یکی از قدیمی ترین شهرهای ایران است که در مرکز ایران و در محدوده استان یزد واقع می باشد. در مورد تاریخ این شهر حکایتها و روایتها بسیاری نقل می شود. آنچه مسلم است اینکه این شهر که هم اکنون تقریباً از رونق چندانی برخوردار نیست روزگاری از جمله مراکز پرآوازه و مشهور بوده است. هم اکنون آثار باستانی بسیار زیادی از روزگاران گذشته در این مکان بجای مانده است که نشان از وجود تمدنی بیاد ماندنی و قدیمی دارد. اولین اثری که اگر آنرا از عجایب بدانیم اغراق نکرده ایم وجود

یک درخت سرو کهن سال و بلند است که بر پایه ارزیابی متخصصین فن و از جمله یک دانشمند مشهور روسی عمر آن به بیش از ۵۰۰۰ سال بالغ می‌شود .

این درخت مشهور که هنوز نیز سر سبز و با صلابت در مرکز این شهر خودنمایی می‌کند دارای ارتفاعی بالغ بر ۲۸ متر می‌باشد.

موقعیت طبیعی -

شهرستان ابرکوه در اقلیم گرم و خشک و در منطقه کویر واقع شده ، هوای آن در تابستان گرم و خشک است . چنانکه درجه حرارت آنجا در تابستان تا ۴۰ درجه بالای صفر و در زمستان سرد و تا ۵ درجه زیر صفر می‌رسد و بارندگی در آنجا بسیار کم است . خصوصیات زمین منطقه در کل ابرقو بستری سنگی موجود است که حاصل ترکیبات رسوبی از دورانه‌های قبلی زمین شناسی است و با توجه به میزان بارش کم و اندک در ابرقو این بستر سفت و محکم ، همچنان در اکثر مناطق وجود خود را حفظ کرده است ، با توجه به اظهارات معمرین در چند دهه گذشته اثری از وقوع زلزله مشاهده نشد

خانه آقازاده

نای خانه قدیمی آقازاده در محله دروازه میدان ابرقو قرار گرفته است و به وسیله یک راسته اصلی با دیگر مجموعه های شهری

در ارتباط است

تاریخچه بنا -

ملک و بانی خانه آقازاده شخصی به نام سیدحسین ابرقوئی که در ابرقو املاکی داشته و از اعیان آن زمان محسوب می گردد
احداث بنای خانه متعلق به دوره قاجار می باشد

- مشخصات بنا

خانه آقازاده همانند دیگر خانه های منطقه کویری بصورت حیاط مرکزی بوده و عمارت در سه جبهه و به منظور استفاده در فصول مختلف استقرار پیدا کرده است. در یک جبهه تالار، پنج دری، خیشخان و بادگیر. در جبهه های دیگر اتاقهای سه دری و پنج دری در مجاورت کوچه کلیاس ورودی، راهروها و تعدادی اتاق سه دری واقع شده است. مصالحی همانند خشت و گل و تعدادی آجر در ساختمان خانه بکار رفته است فرش کف حیاط بصورت سنگ فرش (قلوه سنگ) بوده که بخش هایی از آن موجود است. این بنا از لحاظ زیبایی در نوع خود در بافت اطراف منحصربفرد است با اینکه در اطراف این خانه بناهای دیگری هم هستند که از ظاهر و ویژگی های ممتازی برخوردارند اما هیچکدام به پای زیبایی این بنا نمی رسد. بادگیر دو طبقه این بنا در بافت اطراف چون یک نشانه شهری قوی عمل می کند و به جهت یابی مسیر در نواحی مختلف بافت کمک می کند و در نتیجه خود را به عنوان یک جزء مستقل و در عین حال هماهنگ با منطقه نشان می دهد

نوع بهره برداری و خصوصیات بارز بنا -

واحد مسکونی مذکور دارای فضاهایی مانند تالار، اتاق پنجدری، اتاق سه دری، پستو، خیشخان، شکمدریده، بادگیر و ایوان بوده و از تمام فضاها به نحو مقتضی و در فصول مختلف از آن استفاده می شود

عوامل تزئین شده بنا و نوع آن -

یکی از عناصر متشکله خانه آقازاده فضای اتاق شکمدریده است که در انتهای آن اتاق پنج دری قرار گرفته در زیر پاکار سقف مقرنس های گچی بصورت قندیل بسیار زیبا تزئین شده، هم چنین در مجاورت آن عمارت کلاه فرنگی مستقر شده که با گچبری های بسیار زیبا ظریف و موزون که نشانه ای از ذوق و مهارت سازنده آن حکایت می کند خودنمایی می کند

سرو ۵۰۰۰ ساله ابرکوه

روایت اسلامی و در اساطیر محلی نقل شده است که بعد از پراکنده شدن دوباره مردم پس از توفان نوح، در سرزمینی قومی به نام سبا زندگی میکردند. آنها سرزمین آبادی داشتند، سرزمین آنها از ۱۲ شهر تشکیل شده بود که هر شهر به نام یکی از برجهای نامیده شده بود.

در هر شهر درختی تنومند قرار دشت که مردم آن دیار آن را مقدس می داشتند؛ اما کم کم فریب شیطان آنان را به عبادت این درختان واداشت و آنان این درختان را همچون خدای خویش پنداشتند.

آخر هر ماه مردم به عبادت درخت آن شهری میرفتند که به نام آن ماه نامیده میشد. اما خدای خدایان اینان درختی بود که در آخرین ماه سال یعنی اسفند واقع شده بود. اینان آخر سال به عبادت این درخت میرفتند و ۱۳ نورو روز به عبادت آن درخت میپرداختند. گویند که روز سیزدهم نورو تمام این قوم گرد این درخت جمع میشدند. شیطان وارد درخت می شد و آن را تکان میداد و ندایی از درخت خارج میکرد که ای بندگان من بپرستید مرا!

به هر حال پیامبری بر اینان مبعوث شد که آنان را هدایت کند. اما این قوم او را در چاهی گذاشتند و در آن چاه سرب مذاب ریختند تا چاه پر گردید.

پس از کشتن پیامبر عذاب الهی نازل شد.

تمام آن قوم و بسیاری از درختان مقدسشان از جمله درخت اسفند از بین رفتند و خداوند آنان را مانند ثمود و عاد موجب عبرت انسانها قرار داد.

اما جالب است بدانید که این سرزمین در دشت ابرکوه در استان یزد واقع شده است، هنوز چندین روستا با همان نام هزاران سال پیش در آنجا نامیده میشوند:

فراقه فروردین اردی اردیبهشت اسد آباد مرداد مهرآباد و اسفند آباد اما جالب است بدانید که به احتمال قوی سرو پنج هزار ساله ابرکوه نیز یکی از همان درختان مقدس آن دیار بوده است درختیکه هنوز پا برجاست و با زیبایی خود به کویرشکوهی تازه میبخشد.

سرو ابرکوه سرسبز ۵ هزار ساله

خشتی ترین رویای خاک ایران ، یزد، نگینی چند هزار ساله سبزی را در آغوش گرفته است که یادگار سالها همزیستی با مردمان سرزمینی است که می دانند طبیعت یعنی زندگی و زندگی با سرو یعنی زندگی با زیبایی.

کویر ابرکوه را که درمی نوردی ، به پیرترین ساکن کویرهای جهان خواهی رسید. سرو ۵ هزار ساله ابرکوه را اگر مسن ترین موجود زنده جهان بنامیم ، چندان به بیراهه نرفته ایم.

به یاد می آورم کنفسیوس ، فیلسوف معروف چینی در جایی گفته است : «برای آسودگی یک ماه سبزیکاری کنید. چنانچه خواهان یک سال راحتی هستید، برنج بکاریدو اگر می خواهید عمری با آسایش زندگی کنید، درخت بکارید».

معمای چندین هزار ساله یک درخت آن هم در قلب ایران که خود نیز در مرکز ثقل جهان واقع شده است؛ به چه حل خواهد شد در حالی که همه سرو ابرکوه را نمادی از ایران و کاشته شده از سوی زرتشت می پندارند.

در ایران باستان، کاشتن درخت از اهمیت بسیار بالایی در طبقات مختلف جامعه برخوردار بوده است. در نگاره ها و آثار باستانی مانند حجاری های دوره هخامنشی در تخت جمشید، نماد درخت و به طور خاص، سرو آورده شده است.

در فرهنگ زرتشتیان آمده است: سرو به دلیل آن که درختی همیشه سبز است، همواره در ایران اهمیت خاصی داشته است و سرو ۵ هزار ساله ابرقو نیز که آن را سرو زرتشت می نامند، نمادی از همین امر به شمار می رود.

غیر از نگاره ها و حجاری ها در پارچه بافی ها هم به گونه ای گیاه، درخت و همان سرو خمیده که بعدها در فرهنگ ایرانی ترمه نامیده شده، دیده می شود. سرو ابرقو در دیگر هنرهای ایرانی نیز به چشم می خورد.

میناتور بهترین مجال برای شناسایی این درخت کهنسال است که به شکلی منحصر به فرد در آثار هنرمندان این مرز و بوم جلوه کرده است. سرو ابرقو، این نگین سبز کویر ایرانیان در تمامی جهان به عنوان نمادی از زندگی و زیبایی معرفی شده است. این در حالی است که در کشور ما بسیاری حتی از وجود این جاذبه مسلم گردشگری بی خبرند. چندی پیش، دانشمندی از ژاپن و روسیه پس از بازدید از سرو ابرقو عمر آن را تا ۸۰۰۰ سال برآورد کردند؛ اما الکساندر روف، دانشمند روسی عمر این درخت را میان ۴۰۰۰ تا ۴۵۰۰ سال برآورد کرده است.

حمدالله مستوفی هم در کتاب نزهت القلوب که در سال ۷۴۰ هجری قمری تالیف شده است، درباره این سرو آورده است: آنجا سروی است که در جهان شهرتی عظیم دارد. چنانچه سرو کشمیر و بلخ شهرتی داشته و اکنون این از آنها بلندتر و بزرگ تر است. حتی برخی مورخان پارا فراتر نهاده و معتقدند نهال این درخت را یافت، پسر نوح کاشته است. اختلاف نظر بسیار و درباره چند هزار سال سن این زنده ترین موجود تاریخ دنیا هم نمی تواند از اهمیت این جاذبه گردشگری کشورمان بکاهد.

پیرترین موجود زنده دنیا با ۲۵ متر ارتفاع؛ ۱۸ متر محیط و ۱۱/۵ متر اندازه دور تنه در قلب ایران آرام آرام زندگی می گذراند. با اقداماتی نظیر آفت کشی و آزادسازی حریم این سرو تاریخی که سال گذشته از سوی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان یزد صورت گرفته است اکنون سرو ۵ هزار ساله ابرقو براحتی می تواند نفس بکشد.

نگین سبز کویر ایران این روزها به بار نشسته است تا در عین کهنسالی نشانه دیگری از زایش و باروری به نمایش بگذارد. سرو کهنسال کشورمان نیاز به مراقبت بیشتری دارد، شاید توجه بیشتر به این جاذبه گردشگری در دل کویر ایران بتواند روزی آن را به عنوان قلب گردشگری تفریحی و یا حتی گردشگری علمی در ژرفای کویر تبدیل کند.